СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 55. Джерзі Сіти, Н. Дж., вівторок, 23-го березня 1943. — No. 55. Jersey City, N. J., Tuesday, March 23, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАКІНЧЕННЯ НАРАД ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Пізно вечером минулої пятниці закінчились річні наради Головного Уряду У. Н. Союзу ухвалою висилки привітної телеграми президентови Рузвелтови і окремої до департаменту стейту, та відспіванням гимнів: американського й українського. На протязі кільkaденних нарад вислухано звітів усіх головних урядників, над якими переведено основну дискусію. Стверджено, що членство ревно сповняє свої обовязки супроти свого краю, як супроти своєї організації, яка зросла в останньому році на яких 1,000 членів, а в маєтку на приблизно пів міліона долярів, так, що маєток організації добігає до суми сім міліонів долярів. Головний уряд заявився за переведення нової оцінки всіх реальностей У. Н. Союзу, щоб в такий спосіб пристосувати їх до їхньої теперішньої покупної ціни. З огляду на те, що наступний рік буде Золотим Ювилейним Роком У. Н. Союзу, бо мине 50 років його існування, передискутовано основну програму праці того Ювилейного Року, звязану з організованням членів, а також з культурною роботою, яка теж становила завжди частину діяльности У. Н. Союзу. Щодо цього повзято відповідні ухвали та призначено відповідні суми на виконання цеї Ювилейної Програми. Теж ухвалено з народного фонду відповідні суми на Американський і Канадійський Червоний Хрест, на стипендії для студентів та на ріжні гуманітарні й культурні інституції в Америці й Канаді. Теж передискутовано справу заряду та редакції „Свободи" і „Юкрейніен Вікли". Окрему увагу звернено на посилення акції купна Военних Бондів серед членства організації. А що в квітні Держа[illegible] Скарбниця потребуватиме 13 біліонів долярів на покриття военних видатків, Головний уряд уже тепер призначив на закупно тих бондів чверть міліона долярів.

УРЯДОВА ІНТЕРВЕНЦІЯ В СПРАВІ МАЙНЕРСЬКИХ ДОМАГАНЬ.

НЮ ЙОРК. — Джан Л. Луїс, президент Юнайтед Майн Воркерс, загрозив, що майнери вийдуть з днем 1. квітня на страйк, якщо до 31. березня не прийде до згоди між юнією і власниками копалень. Тепер Луїс заявив, що цей термін продовжається до кінця квітня з тим, що якщо прийде до угоди, то вона має обовязувати власників копалень від 1. квітня. Луїс домагається для майнерів денної підвишки в сумі $2 та ще дечого. А що не прийшло до згоди з власниками копалень, то виглядає так, що в ту справу вмішається федеральний уряд і буде шукати розвязки шляхом посередництва.

БЕЗМЯСНИЙ ДЕНЬ У РЕСТОРАНАХ.

НЮ ЙОРК. — Вівторок повинен бути в Ню Йорку в ресторанах безмясним днем.

ІДЕ ТЯЖКО З ПОДАТКОВИМИ ПРОЕКТАМИ.

ВАШИНГТОН. — Девять републиканців (з загального числа 10), що є членами Конґресового Буджетового Комітету, назвали податковий проект, вислаmий тим Комітетом до палати репрезентантів, „реакційним", а теж „на борзі зготовленим пудінґом, якиЙ годі стравити". Вони пропонують законопроект Карлсона, що є модифікацією пляну Румля. Деякі думають, що конґрес прийме плян Робертсона, який є за опустом до 19% з особисто-доходового податку за 1942 рік.

АМЕРИКАНСЬКІ ВОЯКИ — НАЙЛІПШЕ ХАРЧОВАНІ

ШІКАҐО. — Супроти цього, що деякі мами всеще нарікають, що їх сини не є в війську добре відживлювані, департамент війни в Вашингтоні запросив жінок-репортерок до оглянення харчевих військових складів в Шікаґо, звідки денно висилають 72 ваґони поживи для війська. Вони теж мали нагоду оглянути ріжні научні лябораторії й переконатись, як точно виступдійовано все те, чого потребує дієта здорової людини. З того всього, що бачили репортерки, виходить, що американський вояк є найліпше годований з усіх вояків у світі, а теж він і найбільше їсть. В цивільному житті цей вояк зїдав денно пересічно два фунти і три четвертині поживи, а тепер зїдає пять і пів фунта. В попередній світовій війні видавано на харчування вояка пересічно 26 центів, а тепер видається 58. Знову статистика виказує, що пересічний вояк їсть ліпше і здоровіше ніж 60% цивільного населення.

РЕКОРД У КОРАБЕЛЬНІЙ РОЗБУДОВІ.

КАРНІ (Ню Джерзі). — З тої нагоди, що спущено на воду новий модель транспортового корабля „Дженерел Джан Поп", адмірал Вікері заявив, що федеральні корабельні заводи в Карні збудували досі 35 тяґарових кораблів, будуючи більше як два кораблі місячно, що є знову багато більше, як було пляновано. Ось те, казав адмірал, вияснює, чому американська корабельна розбудова побиває рекорди.

Здержано на Протяг Тижня Продаж Масла, Смальцю, Марґарини і Олїв

ВАШИНГТОН. — З понеділком 29. березня входять у життя нові приписи про пайкування товщів. Як ці приписи оголошено Бюром Адміністрації Цін, то заразом звернено публиці увагу, щоби не нагромаджувала ось тих товщів і тим не спричинила нових клопотів задуманому пайкуванню. Якщо так буде, говорено, то не буде потреби до ніякого „замороження" товщів перед днем 29. березня. Та минулої неділі пополудні цілком несподівано Бюро Адміністратора Цін оголосило, що „заморожує" від півночі, з неділі на понеділок, продажу масла, смальцю, марґарини та тих олїв, що обняті пайкуванням, яке має наступити 29. березня. Сталося це тому, що на складах є замало товщів, щоби могли вистарчити для тих, що кинуться закуповувати їх в останнім тижні перед пайкуванням. А тепер склепарі будуть мати час заосмотрити себе в потрібну скількість товщів, коли зачнеться пайкування і не буде з того приводу клопотів. Та як тільки це зарядження проголошено через радіо, то в тих місцевостях, де були поотвирані склади з маслом чи „замороженими" товщами, публика кинулась до закупна й „вичистила" склепи з усього, що було.

ВДОВОЛЕННЯ З ПРОМОВИ ЧОРЧИЛА

ВАШИНГТОН. — Сенатори, що внесли в сенаті резолюцію в справі повоєнного плянування, є вдоволені з промови британського премієра, Винстона Чорчила, в якій він заявився за Раду Обєднаних Держав, яка малаб вирішувати повоєнні проблеми. Тільки один з тих сенаторів, Джозеф Г. Бол з Міннесоти, виказав жаль, що Чорчил хоче з тим ждати, аж поки не буде розгромлена Німеччина. Він каже, що проволока спричинить „більший і сильніший імперіялізм". Знову сенатор Гил є тої думки, що Чорчил хоче, щоби зараз зачати нараджуватись в справі створення пропонованої ним Ради Обєднаних Держав. Сенатор Ваґнер особливо вдоволений з того, що сказав Чорчил про повоєнні соціяльні реформи в самій Англії. Знову конґресмен Блюм, голова Конґресового комітету для справ заграничних, назвав проект Чорчила „реальним пляном, добре передуманим". Сенатор Гофі теж заявився за Раду Обєднаних Держав, кажучи, що через те, що ми не приступили до Ліґи Націй, тепер треба пожертувати життям міліона американських вояків і приблизно 300 біліонами долярів.

ЗБОМБАРДОВАНО 8 ЯПОНСЬКИХ КОРАБЛІВ

АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Ґен. Доґлес МекАртур оголосив, що аліянтські літаки збомбардували японський контрторпедовець на Соломонських водах, а сім інших ворожих воєнних кораблів біля Нової Ґвінеї і Нової Британії на полудневo-захід. Пацифіку.

Гітлер Каже, що Кріза на Сході Вже Минула

БЕРН. — З нагоди Свята Героїв виголосив Гітлер з берлінського Цойґгавзу (арсеналу) святочну промову, в котрій він запевняв німців, що кріза на сході вже минула й тому він міг зо „спокійною совістю" прибути на свято. Він подав число німців убитих на 542,000. Німеччина, говорив він, теж уже стала в наслідок бомбардування частиною воєнного фронту. Гітлер знову підносив страхіття большевизму: мовляв, що було би сталося зо світом, якби націсти не були зорганізували спротиву большевизмови. Він знову підставляв жидів провідниками большевизму, а демократів і плютократів головними помічниками.

ЧОРЧИЛ ПРО ПОТРЕБИ МИРНОГО ПОЛАГОДЖННЯ СВІТОВИХ СПРАВ

ЛОНДОН. — У неділю сполудня виголосив британський премієр Чорчил 40-хвилеву радіову промову про найважніші справи, домашні й міжнародні. У міжнародних справах радив він завести раду головних держав Европи й Азії, в котрій радше групи дрібних держав, ніж самі держави, мали би мати голос.

Для Британії радив він 4-літній плян суспільних реформ, але не подавав у цій справі ніяких конкретних обіцянок, вважаючи її справою повоєнного уряду.

Він остерігав британців, що війна може ще потривати два роки. Обіцював, що по перемозі над Німеччиною Британія буде на спілку з Америкою воювати проти Японії.

Відгуки британського громадянства на цю промову були прихильні, за виїмком деяких робітничих кругів, невдоволених з відкладання програми суспільного забезпечення на пізніше.

ЗАМІТНА ЗМІНА ФРОНТУ В МАДЯРЩИНІ

СТОКГОЛЬМ. — Заграничні кореспонденти американських часописів звертають увагу на замітний факт, що останніми часами мадярський уряд і часописи перестали залицятися до Німеччини й Італії, а зате залицяються до Югославії й Греції. Цей зворот приписують кореспонденти наростаючому в Мадярщині переконанню, що переможцями в цій війні будуть Обєднані Держави.

ОСЬ ЧОМУ власники автомобілів не можуть дістати гумових опон на свої колеса: бо гуми треба для важнішої справи: для виробу коліс для великих літаків.

АМЕРИКАНЦІ Й БРИТІЙЦІ БЕРУТЬ ВОРОГА В ТУНІСІ В КЛІЩІ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американські війська захопили в пятницю Ель Ґетар, з котрого вони стали поважно загрожувати ворожим комунікаціям між головною силою коло Марету й силами ґенерала фон Арніма коло Тунісу й Бізерти.

На північ від Ель Ґетару американські відділи напирають на Макнассі, де вони вже захопили важну стацію Сенед.

На лінію Марету наступають з полудня й сходу британські війська. Наступ осьмої британської армії описує берлінське радіо як великий окружаючий маневр.

Як американці підійшли до Сенеду, італійські війська, оставлені там німцями, вийшли з міста так скоро, що американцям приходилося з трудом наспішати за ними з артилерією.

АМЕРИКАНСЬКЕ ЛЕТНИЦТВО В БРИТАНІЇ МАЄ ДОРІВНЮВАТИ БРИТІЙСЬКОМУ.

ЛОНДОН. — За заявою ґенерала Ікера, начальника американської восьмої повітряної сили, американське летництво, стаціоноване в Британії, має вже в найближчій будучности дорівнювати британському; як це станеться, воно перебере тоді на свої плечі такий самий тягар.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ВТРАТИЛА ЧУГУЇВ І БІЛҐОРОД.

ЛОНДОН. — У суботу червона армія доносила про важкі оборонні бої в окрузі Чугуєва, про котрий німецьке радіо доносило, що він уже занятий німцями.

У неділю червона армія втратила Білгород, важний залізничий узол, ко[illegible] 50 миль на північ від Харкова.

Зате на центральному секторові червона армія доносить про поважні успіхи по дорозі на Смоленськ, де в одному місті Жидрі червона армія вбила за один день 2,000 німців.

З Гелсінкі, столиці Фінляндії, доносять, що російські літаки бомбардували це місто в суботу й неділю через 13 годин.

МАДЯРИ ЗМЕНШУЮТЬ СВОЮ УЧАСТЬ У ВІЙНІ.

БЕРН. — Головна кватира мадярської армії подала комунікат, що зогляду на зменшення ролі Мадярщини в війні армія буде подавати рідше комунікати, як це було досі.

З 15 мадярських дивізій на російськім фронті 7 вернулося вже до краю на все. Заграничні кореспонденти догадуються, що ці війська уставлено в Семиґороді, себто проти румунів.

ВИМІНА ВОЄННИХ БРАНЦІВ.

МЕРСІН (Туреччина). — Сюди прибули британський корабель „Талма", на котрому були італійські й німецькі воєнні бранці, і італійський корабель „Ґрадіска", на котрім були британські воєнні бранці, яких вимінюють за бранців Осі. По дорозі на цю стрічу британський корабель з італійськими бранцями бомбардували ворожі літаки.

Виміна відбулася серед великого ентузіязму бранців, котрих вимінювано групами по сто.

ФРАНЦУЗЬКА ПАРТИЗАНКА ТРИВАЄ ДАЛІ.

ЛОНДОН. — У місті Ліон вибухли безпорядки, підчас котрих убито кількох німецьких офіцирів.

Такі сутички між французами й окупаційними військами є тепер досить звичайною подією по всій Франції. Демонстрації часто організують жінки, котрі в цей спосіб не хочуть допустити до висилки чоловіків до Німеччини.

Мароканське радіо доносить, що окупаційні війська в Савої ще досі не сміли стріляти на французьких партизанів.

ШВЕЦІЯ МОДЕРНІЗУЄ АРМІЮ.

СТОКГОЛЬМ. — Військовий журнал подає подробиці про модернізацію шведської армії. Кажуть знавці, що це модерне узброєння багато перевищає мирні потреби армії.

БРИТІЙЦІ ДОНОСЯТЬ ПРО УТРАТУ НИЩИТЕЛЯ.

ЛОНДОН. — Британська адміралія подала вістку про втрату великого британського нищителя „Лайтнінґа", що мав 1,920 тон містоти.

НІМЦІ ПЕРЕБИЛИ ЖИДІВ 5 МІСТ.

ЛОНДОН.—За донесеннями „Ассошіейтид Прес", націстична окупаційна влада винищила зовсім всіх жидів у пятьох містах: Радомську, Уїзді, Соболеві, Радзимі й Щирці. Число вбитих виносить 35,000.

НАЦІСТИЧНІ ЕКЗЕКУЦІЇ В СЕРБІЇ.

КАЇРО. — Офіціяльні юґославські круги доносять, що німецька окупаційна влада в Пожаревачу, що лежить 40 миль від Білгороду, виконала екзекуцію на 400 сербах з пімсти за саботаж на залізниці.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Therее months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ІДЕНОВА МІСІЯ

Американська преса й радіо розглядають тепер значіння відвідин Вашингтону британійським міністром заграничних справ, Антоном Іденом. Появилося вже про цю справу багато донесень та немало статей. З них виринає вже ціль цього приїзду щораз виразніше.

З розгляду становища Ідена в минулому й його висказів в Америці не підлягає вже ніякому сумніву, що він приїхав не стільки на дискусії над веденням самої війни, тільки для дискусії над „політичними й економічними фазами повоєнного періоду". Між цими „фазами" є певно передовсім такі питання: як мається правити окупованими краями? які мають бути повоєнні границі різних держав? якого роду мають бути нові уряди, встановлені в Европі? які мають бути відносини до Росії?

Розвязати ці питання не так легко, бо погодити при тому прийдеться, як це влучно зазначує „Ню Репаблик", тенденції консервативного уряду Британії, що не хоче ні трохи попустити зо своєї традиційної влади; тенденції російської диктатури, що далі грається в політику сили; та наконець ізоляційні тенденції реакційного американського конґресу, котрий путає поступові тенденції уряду.

Візита Ідена була би поважним успіхом, якби *йому вдалося* ослабити ізоляціоністичні тенденції конґресу. Наші аліянти памятають добре, що вони програли мир після першої світової війни головно тому, що до повоєнного полагодження не приступили Злучені Держави, а не приступили тому, бо тодішній конґрес не піддержав політики тодішнього президента Злучених Держав. Аліянти Злучених Держав мусять добре бачити, що таке саме може повторитися й тепер і хто-зна чи далеко скорше, ніж це було в першу світову війну.

Один хіба рятунок у даній ситуації, а це назріваюче в Америці зрозуміння хибности конґресової політики проти Вилсона. Як край зрозуміє якслід, що він нині мусить платити великі видатки гроша, поту й крови за ці помилки конґресової реакції проти Вилсона, і як край буде мати досить моральної сили дати конґресові відчути свою думку, тоді й конґрес „зрозуміє", що Америці не вільно повторяти помилки з першої світової війни, що тепер не вільно вже вертатись до старої системи, як „Ню Йорк Таймс" каже, анархістичної системи, в котрій великі держави кожна на свій лад шукали свого власного забезпечення. Як Іден хочщо причиниться до прозріння конґресу або вироблення публичної опінії в Америці, його місію можна буде назвати успіхом.

Два Морґани — Дві Епохи

Кілька днів тому помер один з найбільших банкирів Америки, Джан П. Морґан. Про смерть його було написано багато в американських ґазетах на всякий випадок багато більше, ніж про одночасну смерть одного з найбільших сучасних американських письменників, Стівена Винсента Бенета. Не можна цьому дивуватися, бо Морґан і його спільники, як виказало слідство над приватною банковістю, переведене в 1933 році нюйорським прокуратором Пекорою, займали 167 директорських посад у 89 корпораціях, що мали разом капіталу 20 біліонів долярів. У тому числі були найбільші підприємства краю; залізничі, промислові, копальняні. Навіть у тих випадках, коли Морґанові спільники мали невеликі уділи в тих ґіґантних підприємствах, вони вспіли через свої звязки з іншими підприємствами розвивати вплив просто кольосальний. Тому й не диво, що про ці величезні інтереси Морґана говорено як про фінансову, чи банкирську імперію.

Основу під цю кольосальну силу поклав батько померлого тепер банкира, Джан П. Морґан старший (батько), що був відомий зо залізної волі, кольосальної енерґії й великого економічного розуму. Син його повів роботу свого батька далі, а що зараз трапилася перша світова війна, то він використав її на побільшення царства свого батька в десятеро. Через те й говорили про них двох як про основників банкирської династії; цим давано до зрозуміння, що кольосальні банкирські маєтки будуть безпечно переходити в цьому роді з батька на сина.

Все таки, хоча багато писано тепер зприводу смерти Джана П. Морґана сина, це ще ніщо в порівнанню з тим, що було писано в 1913 році зприводу смерти його батька. Можна сміло сказати, що про смерть президентів не писано так багато. Могло би це видатися дивним, коли взяти під увагу те, що, як сказано, син побільшив у десятеро фінансову імперію свого батька. Чомуж тоді мали би часописи писати про сина так багато разів менше, ніж вони писали про смерть десять разів менше багатого батька?

Пояснення просте: різниця лежить у самих часописах, зглядно в настроях суспільности, котрої настрої часописи віддають. Американський народ саме прийшов тепер до зрозуміння, що його господарська доля не залежить уже від великих фінансістів. Навіть з підхлібних висказів про покійного, які появилися в залежних від його фінансової імперії часописах, не видно вже щирого переконання, щоби молодший Морґан зробив якийсь кольосальний творчий або людяний вклад в американське життя.

Де основи цього нового наставлення американського народу до своїх фінансових імператорів, теж не важко показати пальцем. Адже від смерти Морґана батька пережили ми широкий добробут, якого, здавалося, ніщо не могло знищити. Одначе по ньому наспіла страшна й довга кріза, на яку ці фінансові царі, що вміли фінансові імперії будувати, не найшли іншої заради, як повторяти вічно й без тями: „Не журіться! Добробут за вуглом!". Нічого ні помогли ці чарівні слова, і кріза тривала рік за роком, майже в безконечність, аж поки американський народ через свій уряд не взявся за лікування економічного нещастя. Якіб помилки не зроблено в цих заходах, чогоб у них не доброблено, все таки нині всі вже просто зрозуміли, що рятунок народу в такі масові лиха, як господарська кріза, безробіття, не в великих фінансових царях, а в самому народі й в тих інституціях, які він своїм розумом будує і під своєю контролею удержує.

Немовби символічним обявом цього нового наставлення американського народу є наприклад роля, яку покійний нині Морґан відограв у першу світову війну, коли йому навіть приписували (відай фальшиво) втягнення Америки по боці аліянтів, з його ролею в теперішню війну, в котрій він стріляв качки, годував свиней і ходив по сусідних церквах, як пересічний старомодний англійський „сільський джентельмен".

Проф. Микола Чубатий.

Пригадувати чи Краще Замовчати?

(З приводу 20-ліття прилучення Галичини до Польщі, 15. березня 1923).

Крайня пора з історії чогось навчитися...

Перед кількома днями минуло двацять літ від рішення Ради Амбасадорів дня 15. березня 1943, яким признано Польщі суверенні права над Східною Галичиною. До війни ці роковини звичайно згадувала українська преса як роковини події, що стала початком траґічної епопеї українсько-польських відносин на Західній Україні. Нині це вже тільки картина історії, яку можна спокійно згадувати як одну із подій, що поглибила рів поміж українським та польським народом. Таксамо як колись перед двацяти літами перейшла Галичина враз з цілою Західною Україною проти волі більшости населення під володіння Польщі, так само проти волі більшости населення перейшла вона під панування Росії, а незабаром потім під окупацію Німеччини. Галичини та цілої З а х і д н о ї України Польща нині не має, ба й сама Польща найшлася під твердою окупацією свого історичного противника. А як у будуччині рішатиме не воля народу, не взнеслі давні засади през. Вилсона та новійшого вже Атлянтійського Чартеру, а тільки грубе насилля, перейде Західна Україна, як всі знаки на небі та на землі говорять, тим разом під володіння Росії. Та як цереможе дух Атлянтійського Чартеру, стане жити власним державним життям.

З набутку 15. березня 1923, Польща не то не має вже ніякої користи, бо нині скріплений впродавж 20 літ польський елемент на Західній Україні розпорошений по світі як чужий, що не міг так легко врости в українську землю, а з ним розкинені по тайґах сибірських щонайкращі сини Західної України. Польща у міжнародних відносинах нині та навіть по побідній війні стане куди слабшим чинником у міжнародній політиці, ніж ним булаб без Галичини по першій світовій війні. Перешкода, вчинена з боку Польщі, щоби створити сильну українську державу, вийшла на користь тільки Росії, що зросла у таку силу, що стала смертельно загрожувати не тільки українському, але теж польському народови. Тому можнаб цю подію згадувати, можнаб замовчати. Якщо одначе історія, не зважаючи на всі прикрі досвіди, хоч деколи малаб когось чогось навчити, то краще таки згадувати як прикладову лекцію для синів та внуків, як доказ, що батьки їх помилялись, як писав віщим духом Тарас Шевченко.

На полі бою змагалися два народи.

Рішення Ради Амбасадорів з дня 15. березня 1923, яким признано Польщі суверенні права над Галичиною, попередила польсько-українська війна та біля чотиролітна дипльоматична боротьба західно-української вітки українського народу та її уряду в обороні вилсонівського права на самовизначення населення Галичини. Польсько-українська війна, що її принесли поляки українському народови, **показала понад всякий сумнів, що подавляюча більшість населення Галичини є за українською владою.** Поляки східної Галичини своїми силами ніде не могли утриматися, заливані українською більшістю, з виїмкою в одній кольонії серед українського моря — у мурах великого міста Львова й то не силою місцевих поляків, тільки завдяки помочи цілої корінної Польщі, коли західно-українська република держалася власними силами, без помочі східної України.

Геройство західно - українського населення дало доказ, що навіть поміч корінної Польщі не в силі вирішити спірної справи на полі бою в користь галицької польської меншини; аж аліянтами узброєна армія споза Польщі, що тут прибула вирішила справу перемоги польської сторони. Але серед тої траґічної польсько-української війни саме стала народжуватися нова траґедія для народів східної та центральної Европи — відродження російського імперіялізму під червоною фляґою. Головна вина в тому — Польщі; це слід безсторонно ствердити. Наїзд Польщі на Західну Україну увязнив сили західно-українських українців, які треба було кинути на Східну Україну, щоби вирішити корисно справу самостійности України над Дніпром.

Декому може це видаватися неможливим, щоби мала Галичина могла так заважити на долі Соборної України. На ділі тоді так було. Ціла бувша Росія була тоді в такім хаосі, що добре здисциплінована стотисячна армія могла з усею легкістю прогнати большевицькі ватаги, що надтягали з московської півночи на Україну та помогти менше національно свідомому східно-українському громадянству краще зорганізувати та кинути усю українську силу на оборону України. Колиж узглядниться, що Східна Україна мала ще тоді не тільки потрібні запаси живности, але теж військових фахівців, величезні запаси зброї полудневo - західного фронту, дальше вихід на Чорне море, що давав лучність зі світом однодушно тоді большевикам ворожим, то зрозуміємо, що це було тоді зовсім можливе.

Самостійна Україна була тоді головним філяром нової Східної Европи вільних народів, що народжувалася на руїнах царської Росії. Стояла Україна, вони стояли, падала вона, і вони падали. Тоді повстали теж інші самостійні держави — донських козаків, три кавказькі републики — Грузія, Вірменія та Асербейджан, фінляндська, білоруська, литовська, лотишська та естонська република. Всі вони то вичували, що їх доля стисло залежна від вдержання чи упадку української самостійної держави. Всі вони гляділи на Київ як на політичний центр Східної Европи, а хто знає, чи навіть як не на столицю майбутньої федерації.

Польсько - українська війна звязала ті пруживі сили Західної України на щастя та користь едино-неділимої Росії, що при помочи нової релігії комунізму, на місце давного збанкрутованого царсько-московського православія, стала цементувати наново в одну цілість розсаджену національними рухами Росію, зліпок народів. Польща помогла Московщині виконати це діло за ціну Західної України на двацять літ. Нині сама відчуває важкі наслідки цього кроку. Нині можнаб з усею правдою перефразувати слова Шевченка, звернені до тих українців, що тішилися з упадку Польщі без користи для України: „Правда ваша: Польща впала, та й вас роздавила". Зі зовсім такою самою правдою можнаб нині сказати за Шевченком на адресу поляків: Правда братя: Україна впала, та й вас придавила.

В закамарках дипльоматичних митарств.

На полю бою Україна впала; зачалася дипльоматична боротьба поміж польським та західно-українським урядом за приналежність Галичини. Не в стані тут переповідати тих усіх ходів, що ними переходила справа Галичини від Ради Мирової Конференції до Ліґи Націй, а вкінці до спадкоємців Ради Мирової Конференції в Парижі, до Ради Амбасадорів чотирох великих Аліянтів: Англії, Франції, Італії та Японії. Всі ті ходи характеризує одна риска — змагання поміж сумлінням та почуттям справедливости внутрі міжнародних установ та хитрістю й неетичністю позакулісових митарств тайної дипльоматії, що її саме американський ідеаліст, през. Вилсон, хотів умертвити раз на завсігди.

Перші сили тягнули, щоби справу Галичини вирішити згідно з волею більшости населення, себто ввести вильсонівське право самовизначення народів й тут в життя; другі, щоби віддати [illegible]щі з поминенням права самовизначення народів. В дусі самовизначення населення Галичини був виданий навіть перший важний акт, яким Найвища Рада позволяла правда Польщі заняти тимчасово Галичину (червень 1919), але застерігала, що її державна приналежність вирішена буде згідно з волею населення. В такім самім дусі була теж винесена постанова нової повоєнної установи Ліґи Націй, з лютня 1921, на своїм засіданні в Парижі, хоч з другого боку постанова Ліґи Народів, яка передавала справу вирішення Галичини в руки Ради Амбасадорів великої аліянтської чвірки відкрила вільну дорогу тим усім закулісовим митарствам, що остаточно довели до відомого акту з березня 1923 в результаті історичних подій не тільки на шкоду українського, але теж польського народу.

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

62)

— Моя дитина! Моя дочка! Де моя дочка? — скрикнув він, впадаючи до покою. — Де вона? Я чув її крик ще онтам, за городом бувши, я чув, як вона кричала: „Татку! Татку! Рятуйте!" Скажіть, панове, де вона? Де ви її поділи?

В тій хвилі із спальні роздалося страшенне, пронизливе стогнання, мов чоловіка, що конає у страшних муках, а притім має щільно затканий рот і не може кричати. Деменюк, мов ранений звір, кинувся туди, отворив двері і, бачачи, що там діється, заревів, мов скажений, так, що паничам здавалося, немов увесь фільварок захитався у своїх основах від цього нелюдського крику.

Потім голосний стук, немов би хто кинув між жита з поду на землю, і глухий зойк пана Калясантія — потім довга тиша, переривана тільки якимсь шелестом, якимсь шепотом та важкими хлипаннями. Паничі сиділи мовчки на своїх місцях, тільки пан Альфонс непостережено вийшов на подвіря й велів чим швидше запрягати коні, потім отворилися двері спальні й вийшов старий Деменюк, піддержуючи Маланку. Вона була смертельно бліда, її прекрасна голова безсильно звисала на батькове рамя, а руки обіймали батькову шию. Не кажучи ані слова, обоє вийшли геть із покою, і за хвилю були за обрубом фільварку, мов дві безтілесні тіні потонули в сумерці тихої, теплої літньої ночі. Ще пару мінут пройшло, і гості, не дочекавшися Адася, посідали на фіякра й на Адасеву бричку й веліли візникам їхати якмога швидко.

В покою, де недавно перед тим відбулися всі оті потрясаючі сцени, ще світилося, лакеї мовчки робили порядок після недавньої сутолоки, коли нараз мовчки ввійшов до покою Адась. Він був задиханий, мокрий від роси й також блідий, як стіна. Та лакеї цього не завважили, бо й самі були збентежені і тремтіли на саму думку про те, до якого діла були помічниками.

— Що тут сталося? — запитав Адась, озираючись довкола.

— Ні... нічого... про... прошу ясно... ноги пана, — пробулькотів один лакей.

— Вони поїхали?

— Так.

— Чому на мене не чекали? Що це значиться? Відки тут такий непорядок? Ай!

Адась скрикнув це останне слово, немов би нараз наступив на гостре скло, і воно вбилось йому глибоко в босу ногу... Він побачив свою спальню отворену, ліжко збентежене, свічку засвічену, крісло перевернене...

— Що тут сталося? Хлопці, говоріть зараз! Що тут було?

— Та... та... та нічого... Щож би.. мало...

Адась прискочив до одного з них, мов у нападі скаженої лютости, вхопив його за груди й, потрясши ним, безсильним зо страху, мов горсткою, крикнув йому над вухом:

— Мерзений! Зараз мені скажи, що тут було, а ні, то смерть твоя!

Лакей, увесь тремтячи й ледве видушуючи з горла слово по слові, оповів коротко, що сталося. Оповідання це неначе сокирою підтяло Адася.

— Ідіть спати! — сказав він лакеям, а сам по їх відході замкнув за ними двері. Потім сів при столі на фотелю, де ще недавно сидів пан Альфонс. Сів і впер очі у світло лямпи, прислонене рожевим абажуром. Тонучи поглядом у тій світло рожевій плямі, він сидів без думки, без руху, але й без сну, аж поки пляма не почала біднути-біднути, поки літнє сонце золотим колесом не викотилося з пурпурової мряки й не зазирнуло крізь вікно до його покою.

XII

Та ми ще вернемось до тайн і чарів тої ночи.

Розлившися безбережним морем понад землю й позапалювавши на небі незлічимі свічечки на те тільки, щоб тим виразніше показати, яка вона темна та глибока та густа, ніч пустилась на чари. Дмухнула по лугах і порічинах і покрила їх густими, сивими туманами, пари, що стояли непорушно, мов незлічимі полки, готові в далекий похід. Широчезною долонею погладила по ланах і полях, і колосисті лани жита і пшениці похилилися з легким шелестом під тою долонею, потім піднеслися вгору, випростувалися і стали тихо, непорушно, насторожившись, немов заперли в собі дух і слухають, що далі буде. Потім та стара ґарівниця виняла з мішечка жменю золотого піску й кинула його в простір: розсипалися золоті зернятка й почали літати довкола, осторожно, звільна пробиваючись крізь густі тіни та стовпи мряки, крутячись над млаковинами, підносячись угору, то знов зупиняючись на хвильку на одному місці; це палахкотіли часті на торських багновинах блудні вогники. Деякі з них, гуляючи понад сіножатями, забігали аж у панський сад, що пустою темною масою бовванів на склоні, та тільки сміліші зважувались вверчуватися глибше в ту темну гущавину на те тільки, щоб по кількох хвилях у ній згаснути. Та ніч цим не вдовольнилася. Вона почала з великого мішка пригорщами брати грубий кришталевий горох і розсипати його по землі. Тихо-тихо падав горох на трави, на листки, на квітки, чіпляючись гострих їх кінчиків, сточуючись у глибину їх барвистих чашечок, роздроблюючись на дрібнесенькі перли на шовкових волосочках, що встелювали листя деяких ростин, тут і там важко, чутно спадаючи з високого дерева вниз і вдаряючись об широку плахту лопуха.

Висипавши ввесь запас гороху-роси, стара чарівниця стрепенулася і по всій природі пройшла тиха дрож. Понесло холодом — ніжним та таким дошкульним, що, здається, і старі дуби та липи почули його і стрепенули своїми коронами так, що з них тисячі перел посипалися вниз. Замовкли соловії в гущавинах, вітер притаївся так, що чути було тихе капання роси, немов із соток очей мірно та ненастанно капали незримі сльози. Десь-не-десь пролетів чорний жук, бренячи протяжно та мелянхолійно, мов далекий відгомін якоїсь журливої думки. І здавалось, що вся природа стишилась, замерла на момент в якімсь німім ожиданню.

(Дальше буде).

МАДЯРСЬКА БЕЗЛИЧНІСТЬ.

(ОНА). — Видавана мадярським урядом в Ужгороді ґазета „Мадяр Гірнок" надрукувала передову статтю, в якій говориться, що український нарід на Підкарпаттю повинен бути вдячний мадярам, що вони по двацяти літах знову приняли його до своєї славної держави. Автор дорікає українцям, що вони не вміють оцінити ті благодати, які їм принесла мадярська влада.

Дж. Малей.

Подорож Літаком з Індії в Китай

(ОНА). — Як ніпонці замкнули Бурмайський шлях, то гадали, що це був останній удар в груди впертого противника. І треба признати, що до певної міри ніпонці мали рацію. Втративши Бурмайський шлях, Китай опинився в дуже скрутному положенні. Китайцям почало нехтавати военного знаряддя, амуніції, ліків і поживи. Розуміється, що старий і досвідчений народ, що вже не одно лихоліття пережив, давав собі раду і відбивав ніпонські атаки з такою силою і завзяттям, що ніпонці не могли з дива вийти. Очевидно, не маючи модерної зброї і відповідної кількости амуніції, китайці понесли великі втрати в людях, але перемогти себе не дали.

Военні стратеґи Обєднаних Держав вирішили, що незрівнану боездатність китайської армії, яка без модерної зброї потрапила задержати свої позиції, треба озброїти і дати їй нагоду вигнати ніпоців з окупованих китайських земель. По довших нарадах з китайськими офіцирами, американці вирішили дати китайцям поміч і перевозити потрібні їм военні матеріяли транспортовими літаками. Зразу виглядало, що це легко вдасться зробити, але опісля показалось, що ні. В першу чергу, всі призначені для Китаю матеріяли треба було перевести з Америки до Індії, а звідти літаками в Китай. Але це також не легко було виконати, бо повітряний шлях з Індії в Китай йде понад Гамаляйські Гори, які в деяких місцях сягають від 10,000 до 20,000 стіп висоти. Подорож літаком понад ці гори дуже небезпечна й експерти повітряної комунікації думали, що їх вдасться виминути. Однак пізніше показалося, що повітрям подорож понад заняті ніпонцями китайські землі ще більш небезпечна. Тому рішено пробувати щастя й перевозити китайцям зброю понад Гімаляйські Гори.

Ніпонці ніколи не думали, що це може вдатися, але вони перечислилися таксамо, як Гітлер перечислився в тім, що Америка й Англія не потраплять доставляти Советському Союзови военного знаряддя через Арктик. Ніпонці знали, що над Гімаляйськими Горами панують страшні буревії, ізза яких тяжко пролетіти і рахувати на те, що Обєднані Держави не посміють вживати цього повітряного шляху для перевозу амуніції. Вони рахували, що це булоб дуже велике ризико. Зимою над Гімаляйськими Горами така студінь, що крила літака обмерзають і тягнуть його вдолину, а літом бувають такі дощі, що світа божого не видно. Повітряні подорожі відбуваються тільки при помочі інструментів, або, як кажуть пільоти, насліпо.

Плянуючи напад на Китай і на британські кольонії на Далекому Сході ніпонці нераз перевірювали, чи можнаб встановити повітряний шлях понад Гімаляйські Гори і переконали себе, що ні. Але тепер бачать, що вони дуже помилялися. Сьогодні американські військові летуни відбувають подорожі понад Гімаляйські Гори днем і ночію. Їх не стримує ні велика студінь, ні уливні дощі. Потреба амуніції для китайського народу є така велика, що американська команда не вважає на ніякі трудноші повітряної транспортації. Що вдається перевести транспортовим літаком, те й перевозиться без уваги на перешкоди.

Військовий пільот американської повітряної фльоти, Гері Луский, вже перелетів понад Гімаляйські Гори сорок разів і перевіз китайцям стільки амуніції, що нею можна післати сотні тисяч ніпонців на той світ. Він уже десять місяців літає по Далекому Сході і здобув стільки досвіду що як пережиє війну, то стане першоклясним експертом повітроплавби в тій части земної кулі. Він пережив дуже багато незвичайно цікавих пригод у повітрі й каже, що міг би написати про це велику книжку. Він оповідає, що одного разу, летючи понад Гімаляйські Гори насліпо, в його літаку були попсувалися керовничі інструменту і він збився з дороги. Але проте Луский ні життя не втратив, ні літака не розбив. Він дістався на призначене місце в той спосіб, що орієнтувався на час. Як на його думку, приходив час осідати на землю, то він почав летіти вниз і побачив, на нього вже там чекали. Осівши на землю, Гері чувся щасливим, бо він гадав, що це вже був його останній полет. Подорож літаком з Індії до Китаю забирає три години з половиною і є така небезпечна, що навіть найбільш вправний пільот часом попадає в страх. Але як вже перелетить понад них дватри рази, то страх щезає. Але все одно пільот мусить дуже вважати, бо атмосфера над горами така зрадлива, що найменша неуважність може спричинити катастрофу. Американські летуни вже вправились і літають понад Гімаляйські Гори не тільки з обовязку, але й мають певного роду приємність.

Гері Луский оповідає, що одного разу він вибрався у повітряну подорож з Кумінґ в Китаю до Асами в Індії. Як вилітав з Кумінґ, то на дворі падав уливний дощ, але він мав дуже важну місію сповнити і мусів вилітати без огляду на атмосферичні обставини. Однак пролетівши пятьдесять миль, налетів на дуже гарну погоду. Надворі світило сонце і він любувався китайськими краєвидами. Але за якийсь час знов наїхав в дощ і мусів зноситися високо понад хмари, бо зближався до гір і боявся розбити літака. Луский каже, що американські пільоти в Китаю більше дбають за літак ніж за своє власне життя. Вони якось так зживаються з цим літаючим інструментом, що малощо не уважають його за живу істоту. Луский сам говорив, що як одного разу вернув з подорожі і побачив, що крило його літака було подіравлене ніпонськими кулями, то так уболівав, якби хто пострілив його рідного брата.

Він каже, що американські летуни в Китаю цінятся на вагу золота і китайський народ і уряд дуже вдячні Америці за поміч. Американські хлопці вже зжилися з місцевими людьми, опанували военний терен, пізнали „трики" зрадливого ворога і сповняють свої обовязки з великим запалом і свідомістю, що агресори будуть зломані і на світі запанує мир. Луский каже, що деякі американські хлопці ще банують за домом і булоб добре, якби родина й знакомі до них частіше писали.

Пригадувати чи Краще Замовчати?

(Докінчення зо сторони 2-гої)

Нарід Західної України стояв таки при своїм.

Рішення Ради Амбасадорів з 15. березня 1923, що признавало зверхні права Польщі над Галичиною поділало на край як удар грому. Тямлю як нині це перше приголомшення, що огорнуло українців Львова, а так само **цілого краю,** тимбільше, що такого безоглядного рішення навіть без солідного застереження самоуправи таки ніхто не сподівався, хоч край вже здавна не дуже то вірив рожевим запевненням українського уряду на еміґрації, що справа Галичини на найкращій дорозі. Вістка про це історичне рішення прийшла до Львова якось в пятницю чи суботу. В неділю мало статися щось велике, переповідали собі українці Львова з уст до уст; всі мають прийти на співану Службу Божу на святоюрську гору під катедру.

Після врочистої Служби Божої за український нарід десятки тисяч народу залягли святоюрський майдан. У входову браму до катедри, що царює над цілим майданом винесли трибуну, на яку вступив сивоволосий патріярх українських політиків Галичини, 81-літній Юліян Романчук, та старечим дріжачим голосом відчитав таку присягу, що її маси народу повторяли слово в слово за своїм провідником: „Присягаємо перед Богом та перед Тобою Український Народе у тій столиці нашого короля Данила, що ніколи не зречемося праза стати господарем на тій українській землі та що до смерти кожний з нас усі сили віддасть на відбудову української держави на тій землі. Так нам Боже допоможи!"

Сідоголовий старець зліз з трибуни, сам дрожачи зі зворушення, та вернув на святоюрську гору. Святоюрський майдан перемінився у місце бурливих демонстрацій. З вуличок, що концентрично вибігають на той історичний майдан, увігналася укрита кінна поліція та стала розганяти демонструючі маси. Покінчилося тільки на кількох ранених та сотках арештованих; видно було, що Польща мала виразний приказ поступати тим разом осторожно, щоб світ не довідався, колиб полилася кров, як зачалося державне володіння Польщі над Західною Україною. Зачалася траґедія двох народів: явна та підпільна боротьба. А на сході виростала стала сила, що своєю тінію огорнула пануючих та підбитих.

Поляки Чекають на Вістку з Москви

(ОНА). — Польські державні кола в Лондоні нетерпеливо ждуть вістки від свого амбасадора в Москві, Тадея Ромера, який вже говорив зо Сталіном в справі польсько-советської границі. Поки що є лише вістка, що Ромер передав Сталінови особистий привіт від ґенерала Сікорского й вручив йому звіт Сікорского з подорожі до Злучених Держав, де він переговорював з американським урядом про справи, які дотикають в однаковій мірі Польщу і Советський Союз. Відвідини Ромера в Сталіна закінчилися взаїмним нобажанням, що справа спільної границі буде полагоджена вдоволяючо для обидвох сторін.

Докладного звіту поляки ще не дістали і чекають на нього з великим зацікавленням. Поляки були вирвалися з заявою про ненарушимість передвоєнних границь і наробили в дипльоматичних колах непотрібного клопоту. Англійська преса поставилась до польської декларації досить холодно і каже, що на такі балачки ще не час. Виїзджаючи з Лондону до Москви, амбасадор Ромер дістав від польського правительства інструкції бути обережним і не говорити нічого такого, чим можна зразити советський уряд. Він навіть не дав Сталінови копії тих резолюцій, які ухвалила Польська Народна Рада в Лондоні в справі непорушности польських границь. Про це мала би бути мова пізніше.

Впливовий англійський журнал **„Економист"** помістив статтю, в якій доводить, що справа польсько - советських границь повинна бути вирішена плебісцитом. Польські кола цим дуже занепокоїлись і кажуть, що плебісцитом справи спільних границь не можна полагодити, бо населення розбіглось по цілому світі й не буде кому голосувати. Велике число галичан находиться тепер в Советському Союзі, а багато з них є також в Румунії і на Мадярщині. Якщо поляки згодяться на плебісцит в Галичині й на Волині, то його можна буде перевести доперва по війні, як галичани й волиняки вернуться з заграниці до дому.

Що саме думають про цю справу советські дипльомати, ще не знати. Деякі европейські уряди в Лондоні завважують, що поляки повелись не дипльоматично, та що руководяться не політичним розумом, а чуттям. Тому вони тепер такі нервові й нетерпеливо очікують, що Москва скаже.

БРИТІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ ІДЕН на розмові з американським віцепрезидентом Генрім Волесом.

ҐЕНЕРАЛ ДЖОРДЖ С. ПАТОН, що став недавно командантом американських військ на туніському фронті.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Гість з Канади: Петро Зварич і його акція.

Від кількох тижнів перебуває в Дітройті п. Петро Зварич, один з найстарших канадійсько - українських іміґрантів і народніх діячів. Прибув, щоби як в Канаді так і тут давати відчити про діяльність Інституту ім. П. Могили в Саскатуні, якого він є одним з основників і щирим прихильником. У звязку з тим розповідає про культурні та національні надбання канадійських українців, збираючи при тому жертви на продовження і поглиблення культурної діяльности згаданого Інституту з нагоди 25-літнього його існування. В Канаді на сході зібрав п. Зварич в такий спосіб уже $3,600. А в Дітройті, Дірбон і Гемтремк біля $400. Звідси думає виїхати до інших осередків американсько - українського життя.

У своїх докладах п. Зварич представив нам широку діяльність Інституту, що виховав досі 1,200 питомців, що тепер стали професійними людьми та ідейними працівниками. Ті питомці ходять до ріжних шкіл, які собі виберуть, а крім того обовязані вечерами побирати курси з українознавства. На них мають вживати в розмовах української мови, ходити на виклади української мови, історії, літератури, географії й граматики, брати участь в дебатах на українські теми, вправлятись в українськім письмі і т. п. Студентський Кружок при Інституті видає журнал „Каменярі". Питомці виховуються на засадах: самопошана, самостійність, самопосвята і льояльність до проводу. До того Кружка належать теж і студенти споза Інституту.

В Інституті є дві салі на вечірні научні курси. Є велика бібліотека і ріжні часописи. Теж започатковано музей. Курси провадять кваліфіковані учителі й інструктори. Є вони для хлопців і дівчат, а тих останніх вчать іще вишивання і писання писанок.

А що оплати є дуже низькі, то є кожного року недобори, які покривають добродії й прихильники просвіти. Фармерська криза в Канаді довела до того, що жертви змаліли, а питомці завинили Інститутови звиш $15,000, а Інститут винен за податок містови $12,000. Тому зайшла потреба звернутись за помічю теж і до українців у Злучених Державах, тим більше, що тут живе багато професіоналістів, що колись були питомцями того Інституту, а тепер є тут поважними народніми працівниками. Інститут має приміщення на 85 студентів, а кожного року виходить з нього коло 30 абітурієнтів, себто учителів, адвокатів, лікарів, дентистів, аптикарів, інжинірів, книговодців, і т. п., що займають поважні становища.

Ось такий є короткий зміст відчиту п. Зварича, що його мав в Горожанськім Клюбі на Сикат вул., де зібрано коло $100, та в Клюбі Українських Абсольвентів в У. Н. Домі при Мартин вул., де зложено поверх сто долярів, та на такім самім відчиті Політичної Ліґи при Мишиґен вул. зібрано теж таку суму. Ще буде відчит в Робітничім Народнім Домі при Карпентер вул. в Гемтремк, де певно теж буде зібрана поважна сума, так, що з Дітройту і околиць прийде для Інституту $500.

Д-р А. Т. Кібзей.

ЙОНҐСТАВН, О.

З свята в память О. Басарабової на Ю. С. О.

Старанням 348 відділу У. Н. Союзу і А. Ч. Хреста влаштовано в неділю, дня 21. лютого Святочний Концерт в память української мучениці, Покійної Ольги з Левицьких Басараб. В церкві св. Тройці відправив о. Н. Олексів по Службі Божій панахиду за Покійну, а вечером відбувся в церковній галі концерт.

Вступне слово на концерті про значіння свята сказала в українській та англійській мові пані Марія Бурий, предсідниця святочного комітету. Потім Хор „Боян" під проводом п. А. Когута відспівав гимни: американський і український, а потім ряд пісень, виступаючи кількома наворотами. Святочне слово сказав о. Олексів, а святочну промову виголосила пані М. Періг. Пані Й. Стахура, предсідниця відділу А. Ч. Хреста, закликала жіноцтво вставати в ряди цеї славної ґуманітарної орґанізації. Про жінку-революціонерку говорив п. Д. Білецький, орґанізатор У. Н. Союзу. Ще слово до жінок виголосила пані Софія Когут з Клівленду. В програму свята входили такі точки: фортепіянове сольо учительки панни Альфреди Мушинської, а далі такі самі соля Берніос Іліофа, Ірини Стахура, Павлина Бурий; співали: Анна Діловська і Оля Васько, а маленька Оля Васько при акомпаніяменті пані М. Васько, знову панна Марія Бойко з Клівленду прямо зачарувала публику; деклямувала панна А. Терлецька. Усіх виконавців принимано горячими оплесками. По кінцевім слові предсідниці свята Хор „Боян" заспівав „Гад Блес Амеріка" і „Ще не вмерла Україна". Свято випало дуже гарно. Принесло $41.30. По обтягненню розходів остало $30 на Ю. С. О.

Жертвували по $1: Й. Стахура, Софія Когут, М. Бойко, М. Періг, М. Юростовська, о. Олексів, В. Сорока, М. Мушинський, Набережна, Н. М. Широмета, Войтович, М. Юростовський, М. К. Бурий; по 50 ц.: М. Терлецька, М. Васько, І. Павловський, П. Росіян, І. Доровський, М. Скубяк, Р. Маркевич, П. Сіка, П. Сітник, М. Білан, П. Дорошенко, А. Морозко, М. Маруньчак, Маркевич, Е. Мушинська, М. Винник, І. Панько, Е. Мельник, М. Саламон, А. Кутяк, Е. Горбаль, В. Гармич, Е. Пірко, а решта дрібними. Збіркою занялись: Ілій і М. Кремінь, М. Скубяк і А. Винник.

Марія Кремінь.

Жіноча Сторінка

Нам Лекше Ніж Другим

Американська жінка не мала від піонірських часів стільки заходу біля хатнього господарства що тепер. Бо тут воно, завдяки технічним винаходам та новим формам торговлі було таким нескладним, що европейській жінці, коли бачила його зразки на американській фільмі, чи читала про нього у книжці — видавалося скорійш розривкою, ніж працею.

Коли мова про варення, то жінка, яка не потребувала надто рахуватися з цим, щоби не дати кілька, чи кільканацять центів у день більше на харчі — могла вести кухню не заглядаючи до склепу, чи на торговицю. Вистарчило з ранку, чи у іншій догідній порі, підійти до телефону. подзвонити до найближчого гросерника, а він без проволоки міг прислати їй усе, чого потребувала для господарства.

Та на цьому не кінець. Майже усі роди поживи, від городовини до мяса, приходили у її кухню у такому виді, що домагалися самої тільки кінцевої праці — зіткнення з огнем. Городовина в пушці, мясо поділене та почищене. Зупа у пушці, кістці чи порошку, посічена городовина на салату та готова солодка страва, пай, кейк чи що інше. Сотки тисяч жінок вели в такий спосіб домашнє хазяйство, вигодовували рідню, підховували доньок, навчаючи вживати отвирача до пушки замісць складних стародавних приписів, за якими жінка мусіла перестоювати половину свого життя над випарами кухонних горщиків.

А навіть жінки, які ощаджували на цьому, що самі ходили на торговицю та обережні: ще розглядали товар теж скорійш купували речі готові, чи половину приладжені, щоби заощадити на часі і праці. Хоч ринок на свіжу городовину та овочі був тут до війни великий і обильний, то всеж підставою американської кухні таки була страва у пушці. Вправді був великий процент населення, що живився інакше, як пр. багаті, які могли собі позволити на це, щоб держати прислугу для більш складного варення, чи еміґрантські групи, де смак на старокраеві страви перетрівав усе та не дав себе знищити ніяким модерним винаходам та способам. Але загал живився у типовий спосіб — вправді досить одноманітно, але без великого заходу: з пушки до горщика, а з горщика на тарілку.

Тому війна, що останними часами принесла пайкування пушкових харчів — цим останним ударом таки добре дошкулила американській господині. Жінки признаються голосно до цього, що вони не вміють приладжувати дома ніяких зуп й закидають свої магазини запитами про приписи. Вони не знають, як вживати овочів для приготування чогось іншого як паїв, не вміють порадити собі з часом, плянуванням та розділом праці, коли стільки часу треба провести на покупки, шукання та чекання на харчі тоді, як дома стоїть робота.

І яку на це дістають раду? Дуже просту: вертайте на час війни до піонірських часів! Жінка, яка не має ніяких позадомашних занять для военного вирібництва, Червоного Хреста чи деінде — нехай тямить, що може помочи краеви багато, коли у власне господарство вложить якнайбільше рук та підприємчивости. Так, щоб достарчити хаті цього, про що за неї до війни журився великий бизнес, держава, ріжні установи, які й не мали нічого важнішого, як дбати про добро та вигоду горожан. Для цих тепер важніше виграти війну — а жінка нехай радить собі сама.

Дороті Томпсон, яка пробувала літами в Европі та добре її пізнала, пише, як багато можуть тепер американські жінки вчитися з цього, у який спосіб радила собі передвоенна европейська господиня з ріжними домашними проблемами. Це все, що згадує, це таке знання, яке багато наших жінок, що приїхали сюди зза океану, привезло зі собою. Це способи, як переховати та незмарнувати городовину, овочі, щоби з цих місяців, коли їх надмір, остало теж щось і на „пісні". Як простим способом — па шнурку перевішаному у сухому, продувному місці, можпрегарно сушити овочі та городовину. Ця знаменита американська журналістка та авторка, з якої політичними опініями числяться високі політичні кола, не вагається писати до американських жінок про це, що коли будуть квасити дома купусту, щоби брали один фунт соли на сім фунтів капусти! Для американського жіноцтва, яке має стільки льояльного пошанівку для визначних одиниць спомежи себе, цього роду думки та поради Дороті Томпсон — це прямо переворот у світогляді. Бо жінки бачуть, що це вже не жарти, що ось вони мусять братися за щось, що вважали пережитком, спадщиною малої цивілізації і кулею при нозі жінки. Треба починати господарити у хаті так, як читали у повістках з давно-минулих літ і то, для добра загальної справи, для вигри війни.

Що нам, жінкам з українського роду, ці всі зміни прийдуть лекше, як кому іншому — про це нема сумніву. Без борщу і капусняку ми і тоді довго не видержували, коли Кембель чи Ґайнц оферували нам пятнацять родів зуп, та переконували, що одна ліпша за другу! І слухаючи радія, чи розмовляючи зі сусідкою, ми займемо свої руки прочищуванням овочів чи для того, щоб їх переховати та законсервувати на такий час, коли не довезуть на торговицю, чи піде усе для війська. З ким, як з ким, але з жінками - еміґрантками влада не буде мати багато турботів, коли треба буде обійтися без цього чи іншого. І тому Дороті Топмсон ставить нас за приклад, та посилає американські господині до нас на науку.

Недостача ґазоліни та заборона вживати авта для розривки — звяжуть нас з містом нерозривними ланцюхами на цілі довгі літні місяці. Вчимося мешкати у хаті, а не лиш їсти та ночувати — будемо цього літа вчитися у хаті таких річей, з яким думали, що вже наші бабуні розпрощалися раз на завжди. Будемо розпитувати за приписами на смажені овочі, будемо сушити „закришку", квасити капусту, а може й печи хліб. Усе на це, щоб після війни, ні ми, ні наші доньки, цього більше не потребували робити. Щоби ми тут мали знова життя з усіми добродійствами свобідної торгівлі та модерного вирібництва, які позволили жінці зробити стільки ступнів вгору в її особистому та духовому розвою.

Клявдія Олесницька.

ПАНІ ДЖЕЙМС К. ЛИТЕЛ
з Лос Анджелес, популярна кандидатка на становище предсідниці Краевого Конгресу Родичів і Вчителів.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДІВЧИНИ!

Чи ти собі уявляєш, якою ти стала важною особою у теперішний так важний час? Чи здаєш собі справу з того, яка велика відповідальність спала на твої плечі? Чи розумієш, які цей грізний час несе небезпеки теж і для тебе, для твоєї будучности і для твоєї чести?

Ось ті речі заставляють мене до тебе промовити ось такими словами:

Перш за все памятай, що ми у важкій боротьбі, та що кожний і кожна з нас мусить чесно й сумлінно виконати свій горожанський обовязок супроти нашого краю. Як працюєш у фабриці й заступаєш там свого брата, милого, чи кого, памятай, що куєш зброю на ворога, яку даєш у руки своїх найдорожчих. Тож виконуй працю сумлінно!

Працюєш у Червоному Хресті, а працювати ти там повинна, так знай, що це благородна робота. Як даєш там свою кров, а ти повинна її давати, то це кров для наших вояків, між якими може бути і твій рідний брат чи милий.

Як купуєш Военні Бонди, чи марки, то знай, що тим приспішуєш нашу перемогу над ворогами.

А як хочеш прислужитись краеви ще більше, а маєш до того силу і відповідне знання, іди в ряди жінок-охотниць, що помагають нашим збройним силам.

Та перш за все памятай, що ти станеш дружиною свого мужа, доброю дружиною, і доброю матірю своїх дітей, яким будеш першою вчителькою, що буде їх добра навчати. І то навчання — памятай це добре — залишиться у них на ціле життя.

Ти мусиш завжди дбати і памятати за свою дівочу гідність і чесноту, що ними славилось українське жіноцтво по всі часи. Сама мусиш про те дбати і бути своїм власним сторожем.

А як так у всьому будеш поступати, то запишешся славною картиною у нашому життю, принесеш чести українському імені й станеш добрим прикладом для дальших наших поколінь.

Ось тих кілька слів присвячую Марусі Андрущаківній з нагоди її відходу до активної служби в боевих рядах Дядька Сема. Як теж і тим українським дівчатам, що вже є у тій службі, чи думають до неї вступити.

К. Качмарова,
Сейнт Пол, Мінн.

З ВЕСНЯНОГО РОЗДУМУВАННЯ ФАРМЕРКИ

„Ґарденс фор Вікторі" — Огороди Перемоги — це та тема, про яку тепер чути на кожному кроці. І щиру правду кажуть ті, що „хто сіє, той ся надіє". Це так тепер для кожної з нас господинь. А щож доперва сказати про нас, для яких оте „сіяння" є постійним заняттям, як тільки сніг зачне зникати, бо ми, фармери, вже при весняній роботі в перших днях березня. Требаж звозити ріжні домішки до городовини, а в „ґрінґавзах" і „ґатбетах" засівати ріжні росади: селеру, салату, помідори, капусту і т. д. А як чоловік не підгляне, то вдасться нам, жінкам, десь у кутку посіяти і трошки (Таж не бачиш, що тільки, от, трошки...) квіточок, щоби мати рані. А як тільки земля підсохне і огріється, так гайда в поле. Так бувало, а як буде цього року? Земля є, а деж взяти робочих рук? Старші вже не мають тої сили, щоби працювати, як бувало. А що з молодими, то всі знаємо. В нашій невеличкій місцевости як посвятили Службовий Прапор, то бачимо, що вже є яких 40 хлопців при війську. Знову дівчата повиїзджали до міст, бо военні обовязки не дозволяють нікому сидіти без діла. Поїхали зимою, а на літо на фарму не вернуть. І тут хочу звернути увагу родичам, що хотілиб виїхати з міста, а мають малих школярів, що ліпше зробилиб, якби були на фармі ніж в місті. За літо наготують собі багато всякої поживи, а це їм придасться, бо друга зима буде тяжка. І сповнять патріотичний обовязок, бо хто не працює у военній індустрії, той може сповнити теж той самий обовязок, коли працюватиме на фармі. І матимете свіже повітря, гарне сонце, свіже молоко і повно тих вітамінів, що то радіо не перестає за них говорити. Тепер не буде так, як бувало, що як жінка бралася за консервування городовини чи овочів, то їй казали: Не стій непотрібно коло печі — Лейді — енджой юр лайф, тейк е вок! А нині голосять: Вари сама, користай з вітамін. Ми, фармерки, робимо то в ночі, бо в день робота в полю. Але ті, що до нас прийдуть нам помагати, матимуть більше часу „користати з вітамін"!

Е. Дудяк,
Ґрейт Медовз, Н. Дж.

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

ПОЩУКУЮ моїх сестер **Катерини і Юлії Муращик** із села Підгороддя, пов. Рогатин, Галичина. Вони жили в 1930 році у Ню Йорку. Катерина віддана за Миколу Берків із Сокальського повіту. Хтоби про них знав, або вони самі, хай зголоситься на таку адресу: **William Murashyk, 249 Lake St., St. Catharines, Ont. Canada.**

ТАРЗАН, ч. 736. Шпигун у таборі.

Під кермою Тарзана люди почали робити грубу зброю й наряддя з каменя.

Вони рубали дерева й збудували з них огорожу. Вони працювали чимскорше, аби моряки не побачили, що робиться.

Тимчасом Лупін Джеґер, шпигун, висунувся з табору до ворога.

„Тарзанові люди збираються битись", сказав Джеґер; „але я знаю, як звести їх пляни на ніщо".